

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XVI. Eadem veritas probatur ex sacris canonibus, & perpetuo
Ecclistiæ usu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

Si verò dubia ejusmodi in favorem libertatis deponi possent, interpretatio rigidior & tutior facienda non esset.

152 Hinc etiam Pontifices supponunt dubium, ex levi causa conceptum, in ordine ad petendum debitum, deponi posse; non verò conceptum ex causa probabili. Cum dicant probabile dubium in ordine ad reddendum debitum deponi posse, non in ordine ad petendum. Quia supponunt dari principium reflexum, per quod deponatur in ordine ad reddendum; non dari verò, per quod deponatur in ordine ad petendum. Videri potest hac de re declaratio Lucii III. cap. *Dominus de secund. nupt.* & Innocentii III. cap. *inquisitioni de sent. excom.*

153 Enimverò positivè dubium de honestate actus, ob æqualem hinc inde probabilitatem, si (post debitum examen) ratio vel auctoritas probabilior ipsi non occurrat pro honestate, quàm pro inhonestate, ejusmodi dubium deponere non posse, tutioremque partem sequi debere, probavimus cap. 12. & 13.

CAPUT XV.

Regula sexta: in dubio positivo, de honestate actus, ob æqualem, vel ferè æqualem hinc inde probabilitatem, servandam esse sacratissimam illam regulam, In dubiis semitam debemus eligere tutiorem, ex sacris Litteris probatur.

154 **P**rimò, quia sacra Littera jubent quasi à facie colubri fugere peccatum, illiusque cavere periculum. Eccli. 3. & 21. Hoc autem non facit, qui sciens & volens (præsertim nullâ cogente necessitate) facit id quod æquè probabiliter est, quàm non est peccatum.

155 2°. jubent exquisitâ sollicitudine mandata custodiri: *Tu mandasti, mandata tua custodiri nimis.* Psal. 118. Quemadmodum verò exquisita sollicitudo custodiendi leges artium non permittit facere id quod æquè probabiliter est, quàm non est contra artium leges; sic exquisita sollicitudo custodiendi mandata Dei non permittit facere id quod æquè probabiliter est, quàm non est contra mandata Dei.

156 3°. jubent in omnibus operibus sequi pro posse veritatem. Eccli. 37. *Ante omnia opera, verbum verax precedat te.* Non ergo permittunt id sequi, quod æquè probabiliter est, quàm non est, contra veritatem divinæ legis.

157 4°. peccatum esse declarant, omne quod non est ex fide, sive ex conscientia dictante non esse peccatum. Rom. 14. *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Id ergo agere vetant, de quo usque adedò dubium est, sitne an non sit peccatum; ut æquè probabile sit, peccatum esse, quàm non esse.

158 5°. requirunt in agendo prudentiam cum simplicitate. Matth. 10. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columba:* ubi Christus (interprete D. Bernardo I. de præcepto & Tom. I.

dispens. c. 17. & 18.) duo à nobis velut necessaria exigit, simplicitatem in intentione, prudentiam in electione, id est, ut in eo quod facimus, intendamus charitatem, & in eo quod eligimus, sic teneamus pro posse veritatem, ut ab ea voluntariè non sinamus nos aberrare: *Ut interior oculus* (ait Bernardus) *duo illi arbitror esse necessaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem. Nam... volens ad veram discipulos instruere simplicitatem, magistra Veritas: "Estote (inquit) prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columba."* Præmisit ergo prudentiam, sine qua neminem satis esse posse simplicem sciret. Quomodo enim verè simplex erit oculus cum ignorantia (voluntaria) veritatis... Scriptum est enim 1. Cor. 14. *Ignorans (ignorantiâ voluntariâ) ignorabitur. Patet ergo laudabilem illam, & à Domino commendatam simplicitatem, absque duobus non esse bonis, benevolentia scilicet, atque prudentia, ut oculus videlicet cordis non solum pius, qui fallere nolit, sed & canis sit, qui voluntariè falli non possit.* Voluntariè (inquam) ad hoc enim significandum c. 18. verba illa, *falli non possit*, explicat per ista: *falli non sinit.* Et per ista: *nec falli facili.* Et ob istud voluntarium ibidem addit, quòd in decepta simplicitate, malum non penitus excusat intentio recta: atqui voluntariè se sinit à veritate aberrare, atque à falsitate decipi; qui viam eligere potens à falsitate securam, sciens & volens eam eligit, quæ ipsi apparet æquè probabiliter falsa quàm vera. Si enim falsa sit, voluntariè fallitur. Si vera, voluntariè equidem se exponit periculo falsitatis, nec eam pro posse refugit, nec prosequitur pro posse veritatem.

CAPUT XVI.

Eadem veritas probatur ex sacris Canonibus, & perpetuo Ecclesie usu.

Sacratissimam illam regulam non solus Spiritus sanctus in sacris Litteris, sed & SS. Pontifices in Canonibus, & SS. Patres, & perpetuus Ecclesie usus tradiderunt, consecrarunt, canonizarunt.

Primò namque omnia Canonica Jura clament, quòd in dubiis semitam debemus eligere tutiorem, cap. *ad audientiam* de homicid. cap. *significasti*, & cap. *peritio*. eodem cap. *inquisitioni* de sentent. excom. cap. *illud* de cler. excom. Clementina *exivi* de verb. signific. &c. Sed qui versatur in æquali contrariarum opinionum probabilitate, versatur in vero & propriè dicto dubio, ut constat ex dictis cap. 9. Ergo secundum omnia Canonica Jura semitam debet eligere tutiorem.

Secundò specialiter ex cap. *Dominus de secund. nupt.* ubi Lucius III. docens Christianos, Saracenorum captivitate detentos, quomodo se gerere deberent, in casu secundarum nuptiarum, initarum absque certitudine de prioribus

ris conjugis morte, dicit, quòd si aliquis vel aliqua de morte prioris conjugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei, qui sibi nupsit, debitum non denegat postulanti; quod a se tamen nullatenus erit exigendum. Ecce casus de conjugis dubio de invaliditate secundarum nuptiarum, non ex fundamento certo (utpote quo stante certum est, quòd debitum Pontifex reddere non jussisset) sed sic incerto, ut probabile esset impedimentum subesse (aliàs debitum exigere non prohibuisset) probabile etiam non subesse (aliàs non jussisset reddere: cum obligatio non sit, imò nec facultas reddendi, ubi probabilis non est valor conjugii.) In isto itaque dubio, utrimque probabili, Pontifex non docet, in ejusmodi dubio, conjugii liberum esse operari secundum utramque probabilitatem (uti docent Probabilistæ) sed docet oppositum. Si enim id docuisset, docuisset conjugii liberum, licitumque esse debitum exigere secundum unam probabilitatem, & recusare secundum alteram. Utrumque verò negat Pontifex. Docuisset item ipsi liberum, licitumque esse, debitum exigere simul & reddere. Cum tamen ex adverso doceat, ipsum posse & debere reddere, sed non posse exigere. Obligatio verò reddendi, in iisdem Probabilistarum principiis non subsistit. Quia, in dubitabili illo casu, jus exigentis non est certum, sed incertum, probabileque dumtaxat. Jus verò incertum certam non inducit obligationem, magis quam lex incerta & dubia, quam docent non obligare, defectu sufficientis applicationis, seu promulgationis. Cur ergo, in ejusmodi dubio, Pontifex docet exigere non posse? Non alia de causa, nisi quia non exigere tutius est, & in dubio tutius exigendum. Cur etiam docet, debitum reddere debere? Non ob aliam, sed eandem ob causam; eò quòd utique reddendi obligatio certior esset, quam obligatio non reddendi, pro quanto alter conjux, de conjugii sui valore non dubius, sed bonâ & indubitata fide de valore persuasus, certum habet jus (saltem certitudine subjectivâ, indubitata fide creditâ) ad debitum exigendum, cui certo juri, certaque proinde obligationi satisfacere tutius est, quam incerta, dum satisfieri nequit utrique. In dubio verò quòd tutius est sequendum.

162 Nec evadit Terillus in fundam. Theol. Moral. q. 26. n. 40. dicendo, Lucium III. ibi de iis agere qui malâ fide matrimonium inierant, antequam certificarentur de morte prioris conjugis. Tum quia id non probat, sed absque fundamento supponit. Mala fides autem in dubio non magis præsumitur, vel supponitur, quam delictum, sed probari debet. Tum quia illi qui malâ fide matrimonium inierunt, debitum nec petere, nec reddere possunt. Tum denique quia conditio eorum, ad quos Lucii litteræ scriptæ sunt, id incredibile facit. Quandoquidem scriptæ sunt ad instructionem omnium, sub Saracenorum captivitate degenerantium; ex quibus incredibile est, nullos ad

secundas nuptias bonâ fide convolasse; nullos etiam de prioris conjugis morte bonam, licet incertam, fidem habuisse, maxime cum omnis opinio probabilis secundum Probabilistas sit bona fides, seu credulitas.

Tertiò ex cap. *inquisitioni*, de sent. excom. 163 ubi Innocentius III. eandem, quam supra Lucius III. quaestionem de debito conjugali definit: interrogatus namque, quid agendum conjugii, anxio de impedimento conjugii, respondet, *distinguentium; utrum alter conjugum pro certo sciat impedimentum conjugii... aut non sciat pro certo, sed credat. In primo casu debet potius sententiam excommunicationis humiliter sustinere; quam per carnale commercium, peccatum operari mortale. In secundo, adhuc distinguimus; utrum habeat conscientiam hujusmodi ex credulitate levi & temeraria; an probabilis & discreta? Equidem ad Pastoris sui consilium, conscientia levis & temeraria credulitatis explorâ, licite potest, non solum reddere, sed exigere debitum conjugale. Verum cum conscientia pulsât animum ex credulitate probabilis & discreta, quamvis non evidenti & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet: ne in alterutro, vel contra legem conjugii (debitum negando) vel contra iudicium conscientia (illud exigendo) committat offensam.*

Qua in responsione sequentia observanda sunt. 1°. Pontificem ibi non condere jus novum (uti pateat innuit his verbis: *Respondentes credimus distinguendum*) sed declarare, quid ex jure naturali & divino sit agendum, dum conjux anxius est de impedimento conjugii, ob apparentiam non certam & manifestam, sed incertam, & utrimque probabilem. *Utrumque (inquam) probabilem.* Ut enim dixi n. 161. si apparentia solum fuisset probabilis pro impedimento, non pro valore conjugii, Pontifex nec ipsi permisisset, nec jussisset reddere debitum, *ne contra legem conjugii committeret offensam*: neque enim morale periculum est offendendi contra legem conjugii, de cuius valore nulla est probabilis apparentia. Loquitur ergo Pontifex in casu dubii utrimque probabilis.

2°. in ejusmodi dubio Pontificem non dicere (cum Probabilistis) taliter dubitantem posse, sive in reddendo, sive in exigendo, sequi utram vult probabilitatem; eò quòd licita sint omnia, quæ non sunt certò & manifestè illicita; liceatque quodcumque probabile sequi; sed prorsus ex adverso definire, quòd si impedimentum *credat ex credulitate probabilis & discreta*, quamvis non evidenti & manifesta, *debitum quidem reddere potest* (imò reddere debet, *ne contra naturalem & divinam legem conjugii committat offensam*) sed postulare non potest, ne peccet contra iudicium conscientia. Proinde tam Innocentius III. quam Lucius III. definitionem suam fundat in regula de tutiori parte sequenda in ejusmodi dubio. Reverà enim tutius est reddere, ne pec-

166 cetur contra jus, quod compars bonâ fide, certò credit se habere. Tutius item non exigere, ne peccetur contra propriâ conscientia: iudicium: maximè cum conjugii lex neminem obliget ad exigendum.

167 3°. sicut Pontifex priorem responsionis suæ partem (quâ dicit, conjugem, de impedimento certum, *debere potius sententiam excommunicationis suscipere*, quam per carnale commercium, peccatum operari mortale) fundat in jure naturali & divino, quo pro nullo bono consequendo, nullo malo vitando, permittitur peccatum operari mortale: sic posteriorem partem (quâ dicit, conjugem, habentem conscientiam probabilem, non certam de impedimento, debere reddere, non postulare debitum) fundat in jure naturali & divino, de cavendo periculo peccandi, vel contra conjugii legem, vel contra iudicium conscientia.

168 4°. posteriorem partem responsionis Pontificia non magis procedere pro solo foro externo, quam priorem. Cum ratio, in qua Pontifex fundat, tam priorem, quam posteriorem, deprompta sit ex jure divino & naturali, ad internum forum conscientia: haud dubiè pertinente. Unde in posteriori parte non dicit, *ad iudicis decretum*, sed *ad Pastoris consilium, conscientiam levis & temerariae credulitatis esse explodendam. Conscientiam verò, dum pulsatur animum ex credulitate probabili & discreta*, non esse explodendam, sed ne vel contra eam, vel contra conjugii legem peccetur, debitum esse reddendum, non petendum.

169 Et hinc perspicuum est, postremam hanc partem Pontificia definitionis, sic glossari non posse, ut procedat in sensu composito, non in sensu diviso: quasi Pontifex solum declarat isto in casu debitum exigi, & recusari non posse, stante dubio, vel iudicio impedimenti; secus eo deposito. Solam quippe conscientiam ex credulitate levi & temeraria, ad Pastoris consilium, dicit explodendam; non verò conscientiam ex credulitate probabili & discreta. Quâ pulsante animum, non permittit, eâ ad Pastoris consilium explodâ, reddere & exigere; sicut permittit, dum impedimenti conscientia habetur ex credulitate levi & temeraria; sed prolixus ex adverso, debitum sic reddi posse, & debere, ut absolute, indistinctè, & absque exceptione dicat, postulari non posse. Cur non permittit, deposito dubio ad Pastoris consilium, tunc sequi credulitatem probabilem de valore matrimonii, ob eamque debitum reddi & postulari, uti Probabilistæ permittunt? Quia hanc Probabilistarum permissionem rationabilem, iurique divino & naturali conformem non censet. Neque enim tam grave difficileque onus reddendi, negatâ exigendi potestate, conjugibus imposuisset, nisi debuisset ex divina, naturalique lege; *ne in alterutro, vel contra legem conjugii, vel contra iudicium conscientia committat offensam.*

169 Quartò ex cap. *ad audientiam* de homicid.

volunt. & casuali, ubi Clemens III. sic ait: *Ad audientiam Apostolatus nostri pervenit, quòd, cum quidam Presbyter, volens corrigere quendam de familia sua, cingulo, quo cingi solebat, ipsum verberare tentaret, contingit quòd cultellus de vagina, qua cingulo adhererat, elapsus, eum in dorso aliquantum vulneravit; postmodum verò cum ille vulneratus aliquamdiu vixisset, & convalesceret à vulnere; alia graviore, ut dicitur, infirmitate percussus, viam est universa carnis ingressus. Quia verò, utrum occasione vulneris discessisset, dubium habetur, tua discretioni duximus respondendum, quòd cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, te convenit injungere Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministret.* Ecce iterum Pontifex, in dubio an homicidium voluntarium sit, an casuale, non obstante probabilitate casualitatis (fundatâ 1°. in eo quòd casu factum videretur, quòd cultellus de vagina elapsus fuerit. 2°. in levitate vulneris, aliquantum vulneravit. 3°. in eo quòd vulneratus à vulnere convalesceret, & sanatus aliquamdiu vixerit) nihilominus jubet, ut Presbyter ille in sacris Ordinibus non ministret; eò quòd *in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem.*

170 Similiter Honorius III. cap. *petitio* eod. cum Pelagius Presbyter, cum aliis habitatoribus castrî, in quo morabatur, exiisset contra infideles, castrum invadentes, atque hinc inde plurimi cecidissent; idèdque Pelagius (qui aliquos percusserat) metueret, ne irregularitatem contraxisset, interrogatus ab ipso Pontifice, quid, in hoc dubio, sibi agendum esset? respondit: *Mandamus quatenus, si de interfessione cuiusquam, in illo consuetu, tua conscientia te remordet, à ministerio altaris abstineam reverenter. Cum sit consultus, in huiusmodi dubio, abstinere, quam temerè celebrare.* Profectò absque temeritate, deposito dubio, celebrasset, si dubium probabile non fuisset & discretum, sed leve & temerarium: utpote quòd, ut tale, explodere potuisset. Nec ad Pontificem Presbyter ille recurrisset, si dubium utrumque probabile non fuisset. Nullâ quippe probabilitate sibi suffragante, seipsum ut homicidam haud dubiè condemnare debuisset. Non obstante tamen utrumque probabilitate, tutiorem partem jubetur eligere, non condendo jus novum & speciale, sed insistendo legi antè latæ de irregularitate ex homicidio, & respondendo secundum id quòd ex tali lege & facto, secundum rei naturam confectarium erat; uti lectio textus manifestum facit.

171 Similiter Innocentius III. cap. *illud* de cler. excom. cum Episcopus Hildesemensis Ecclesiam Herbipolensem (relictâ Hildesemensi) absque facultate occupasset, idèdque ab Episcopo Magdeburgensi (tamquam Apostolico delegato) excommunicatus, in excusationem allegaret, quòd (cum Magdeburgensi non esset suus Iudex ordinarius) non credidisset,

quod, sine pravia monitione, auctoritate delegata, excommunicationis sententiam promulgare potuisset; nec per consequens credidisset se à divinis cessare debuisse. Cum nec ante factum monitus fuisset, nec post factum ab ipso litteras accepisset, sed per solam famam, sententia contra eum lata pervenisset. De hoc casu interrogatus Pontifex, respondit: *Licet in hoc non videatur omnino culpabilis extitisse: quia tamen in dubiis via est eligenda tutior, etsi de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tamen potius abstinere, quam Sacramenta Ecclesiastica pertractare.* Ecce Hildefemenis secundum Pontificiam declarationem, in eiusmodi dubio, tutiorem viam eligere debuit, non obstante probabilitate sibi favente, propter quam dicitur non omnino, sive non ex toto culpabilis fuisse; eò quòd probabilitas illa, licet diminuerit, non ex toto tamen absterfit culpam ipsius.

172 Haud absterfit Clemens V. clement. exivi de verbor. signif. ad dubia sibi à Seraphico Ordine S. Francisci, ad intellectum regulæ propòsita (quæ credible non est levità & temeraria fuisse, sed gravità, & utrimque probabilia) respondit: *In his quæ animæ salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientia, pars securior est tenenda.*

173 Sacra quoque Congregatio Concilii Tridentini (uti refert Illustrissimus D. Fagnanus ad cap. ne imitari, de constitut. n. 221.) aliàs consulta, an furiosus, habens lucida intervalla, ad Subdiaconatûs ordinem promotus, continere teneatur? Respondit: *Aut tempore ordinationis non agitabatur furore, durante nempè dilucidis intervallis? & teneri. Aut agitabatur? & non teneri. Aut non constat, sana, aut insana mentis tunc esset? & item teneri.*

174 Ecce in omnibus istis casibus est dubium juris, an foret abstinendum, continendum, &c. & non obstante utrimque probabilitate, perpetuo Ecclesiæ sensu, & usu declaratur, non meliorem esse conditionem libertatis possidentis, nec legem de abstinendo, continendo, &c. sufficienter non esse promulgatam, vel alios ejusmodi Probabilitatum prætextus excusare ab obligatione sequendi tutiorem partem; sed ex adverso declaratur obligatio tutiorem partem sequendi.

CAPUT XVII.

Eundem perpetuum Ecclesiæ sensum SS. Patres uberius demonstrarunt.

175 **T**Este namque Morino, Ecclesiasticæ Antiquitatis indagatore solertissimo, l. 1. de pœnit. c. 5. n. 10. in eo studio SS. Patres nostri mille & centum annorum spatio (ante natam scholasticam docendi methodum) se tantum exercuerunt, ut Sacerdotes docerent... in casu dubio securiorem partem semper esse eligendam.

Semper (inquit) eligendam; id est non solum ubi agitur de necessarii necessitate mediæ, sed & ubi agitur de necessarii necessitate præcepti, uti constat ex casibus præcedenti capite enarratis. Nec solum in dubio facti; sed & in dubio juris. Quæ enim actio peccatum esset, quantumvis, & quam horrendum (quæ sunt quæstiones juris) iudicantur ab unoquoque vel facile cognosci, vel ex apposita pœna & medicamine facile dignosci (prosequitur Morinus) vel in casu dubio, securiorem partem semper esse eligendam. Ita ergo iudicantur in omni dubio, ubi vertitur salutis periculum. Enimverò, in dubio de excommunicatione & irregularitate, Canonum textus allati sunt capite præcedenti. In dubio de matrimonio, textus est in cap. juvenis de sponsal. necnon in cap. Dominus, & cap. inquisitioni supra relatis. In dubio de pœnitentia cap. si quis postius, & cap. si quis autem de pœnit. dist. 7. In dubio de Sacramento Ordinis cap. veniens de Presbytero non baptiz. ubi cum super Ordinibus fuisset diutius disputatum, an iterum initiandus esset sacris Ordinibus, qui eos ante baptismum aquæ susceperat. Re in utramque partem probabiliter agitata, Innocentius III. in casu dubitabili (inquit) quod tutius est sequentes, mandamus quatenus ipsum per singulos Ordines, usque ad Sacerdotium, promovere procures. In dubio de baptismo, confirmatione, & Ecclesiarum consecratione (tametsi ad salutem necessitate mediæ minimè necessariæ) idem ex perpetua Ecclesiæ traditione declarat Gregorius Magnus l. 12. epist. indict. 7. c. 31. dicens: *Hec vos tenere debetis quod nos ab Antecessoribus nostris traditum accepimus, ut quoties tam de baptismo aliquorum, vel confirmatione, quam de Ecclesiarum consecratione, dubitatio haberetur, & nec Scripturâ, nec testibus, ratio certa haberetur, utrum baptizati, vel confirmati, sive Ecclesiæ consecrate sint, ut baptizentur tales, ac confirmentur, atque Ecclesiæ canonicè dedicentur. Ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat... Hec vos... tenere & docere mandamus, ut quæ à sanctis Patribus ante nos sunt statuta (nota benè) non protervè irrumpere, sed fideliter servare optemus.* Denique generaliter in dubio de peccato mortali textus est in clement. exivi de verbor. signific.

Præter hæc, qui specialiora ex SS. Patribus desiderat, habet suprâ n. 158. Bernardum, eam prudentiam exigentem, in iis quæ eligimus; ut, si erremus, errori non consentiamus, nec sinamus nos à vero aberrare. Errori verò consentit, & à vero aberrare se sinit, qui, in dubio utrimque probabilis, sciens & volens eligit partem minus tutam, quæ sibi apparet æquè probabiliter falsa, quam vera.

Habet & Augustinus l. 1. de bapt. contra Donat. c. 3. dicentem: *Si quis dubium haberet, in parte Donati non rectè accipi baptismum, quem in Catholica relictè accipi certum haberet, graviter peccaret, in rebus ad salutem pertinentibus, vel eo solo, quod certis incerta*